Heltäckande bok om behandling av sten i övre urinvägarna

Fredric L Coe, Murray J Favus, Charles Y C Pak, Joan H Parks, Glenn M Preminger, eds. **Kidney stones. Medical and surgical management.** 1 109 sidor. Philadelphia–New York: Lippincott–Raven Publishers, 1996. Pris $ 316.50. ISBN 0-7817-0263-1.

Recensent: docent Hans Hedelin, biträdande överläkare, urologiska divisionen, området för kirurgi, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg.

Behandlingen av sten i de övre urinvägarna har genomgått en dramatisk utveckling under de senaste 15 åren, först den perkutana stenkirurgin och stenextraktion via uretäroskop och sedan stötvågsbehandling; behandlingar som kan ges poliklinisk med ett minimalt obehag för patienten.

Stora ansträngningar har under samma tid lagts ner på att förstå mekanismerna bakom uppkomsten av sten i urinvägarna och på att utveckla metoder för recidivprofylax.

Här har emellertid inte några mer revolutionerande upptäckter gjorts, och även om vi nu vet mer om kristallisationsprocessen i urin är mycket fortfarande okänt, t ex vad det är som gör att de kristaller som bildas bakas samman till hårda stenar. Behovet av profylax är inte heller lika stort längre eftersom det nu finns skonsamma behandlingsmetoder.

Rikligt med referenser

Allt detta och mer finns beskrivet i den anmälda boken som är en »stenbibel» med väl över 1 100 sidor i A4-format med dubbla spalter och små marginaler. Den täcker det mesta om sten i urinvägarna och även kringliggande områden som hematuri, D-vitaminmetabolism och hyperparatyreoidism på ett mycket utförligt sätt. Antalet referenser är enormt och för de flesta ämnesområden inkluderande även många artiklar skrivna under de senaste fem till sex åren.

Varierande kvalitet

Med över 100 kapitelförfattare varierar givetvis både den vetenskapliga kvaliteten, aktualiteten och den pedagogiska framställningen. Vissa kapitel, som det första om nukleation, kristalltillväxt och aggregation, är mycket didaktiskt skrivna. Andra, som det om infektionssten, är mer summariska och inte lika aktuella med slagsida åt författarens egna delvis förlegade forskningsresultat. Bildmaterialet är också av varierande kvalitet och inte alltid speciellt bra, och färgbilder saknas helt.

Djupet och bredden är styrkan

Styrkan med boken är att den är heltäckande och därigenom ett bra uppslagsverk på urologiska kliniker, inte minst för läkare under vidare- och efterutbildning. Vill man veta något om stenrelaterade problem står det i boken, alltifrån kristallisationsmekanismer och löslighetsprodukter till steninducerad hematuri.

Det finns liknande böcker om sten i urinvägarna som är väl så bra, men de saknar den bredd och det djup den nu anmälda boken har, och den rekommenderas starkt till det urologiska referensbiblioteket. Den är av mer tveksamt värde för en njurmedicinare, såvida han eller hon inte har ett utpräglat intresse för njurstenssjukdomen och dess behandling. •

Kunskapskälla för amputationskirurger

G Murdoch, A Bennett Wilson, eds. **Amputation. Surgical practice and patient management.** 391 sidor. Oxford–Johannesburg–Boston: Butterworth-Heinemann,1996. Pris £ 85. ISBN 0-7506-2377-2.

Recensent: överläkare Anders Starkhammar, ortopediska kliniken, Vrinnevisjukhuset, Norrköping.

Ökade kirurgiska kunskaper och samtidig ortopedteknisk utveckling, tack vare bl a nya syntetiska material och tekniker, har förbättrat situationen för de extremitetsamputerade patienterna, åtminstone i de delar av världen där samhällsstruktur och ekonomi har tillåtit medicinska framsteg.

Inom ISPO (International society for Prosthetics and Orthopedics) har man tyvärr kunnat konstatera att landvinningarna inte utnyttjas fullt ut. Enligt redaktörerna för denna bok kan det bero på att amputationer ofta utförs av kirurger, som gör få amputationer varje år, som inte inser betydelsen av amputationsstumpen som rörelseorgan och som även saknar kontakt med protestillverkaren. Detta är till men för patientens framtida funktion och rehabilitering.

Konsensus

För att samla, värdera och senare sprida aktuell kunskap och erfarenhet kring de extremitetsamputerade arrangerade ISPO 1990 en konsensuskonferens. Ett 50-tal auktoriteter hade kritiskt granskat 20 års litteratur inom områdena amputationskirurgi, protesförsörjning och rehabilitering. Denna konferens och dess konsensus har inspirerat till en lättanvänd och heltäckande bok om arm- och benamputationer, protesförsörjning och rehabilitering. Den redovisar både medicinskt väl underbyggda fakta om de olika amputationsnivåerna, inklusive protesförsörjning, och utrednings- och behandlingsrutiner vid tillstånd där hot mot extremitet och funktion föreligger.

Rik idé och kunskapskälla

Boken är strukturerad i 18 kapitel med totalt 46 artiklar skrivna av namnkunniga auktoriteter från Europa, USA, Canada, Indien och Australien. Varje artikel innehåller en referenslista.

Det fotografiska bildmaterialet presenteras i svart/vitt, vilket tyvärr ibland ger ett något förlegat, tråkigt och inte tillräckligt informativt intryck. De operationstekniska beskrivningarna är enkelt stiliserade, men de upplevs oftast som tillräckligt beskrivande, åtminstone för den något erfarne kirurgen.

Boken riktar sig framför allt till amputerande allmänkirurger, ortopedkirurger och kärlkirurger, men den kan med fördel studeras även av ortopedingenjörer och andra i teamet kring den extremitetsamputerade.

Layout, format och disposition gör boken lätt att använda som uppslagsbok och som en rik idé- och kunskapskälla att ösa ur.

Heltäckande innehåll

Förutom rent operationstekniska beskrivningar ges för varje amputationsnivå en kort men illustrativ beskrivning av biomekaniken hos protesen. Eftersom en mycket stor andel av västvärldens amputationer utförs på grund av kärlsjukdom och diabeteskomplikationer har även kärlkirurgiska överväganden och handläggningen av diabetiska/neuropatiska fotsår sin givna plats. Barnortopeder och handkirurger finner sina speciella amputationsfrågor belysta.

Amputationskirurgi ur såväl afrikanskt som indiskt perspektiv presenteras summariskt. Utvecklingsländernas specifika problem kring amputationer och protesutformning bestämda av fattigdom och kulturella skillnader i sittmönster m m berörs kortfattat.

De svårbearbetade psykosociala frågor som uppstår både pre- och postoperativt vid amputation, oavsett orsak och nivå,berörs tyvärr inte alls.

Utnyttja kunskapskällan!

Totalt är dock boken ett mycket värdefullt tillskott, och den bör finnas tillgänglig vid de kliniker där amputationskirurgi bedrivs. Det kommer att dröja länge innan en så massiv klinisk-teknisk erfarenhet och vetenskaplig kunskap inom detta specialområde åter samlas på ett och samma ställe. Nu gäller det bara att boken studeras så att kunskapsnivån höjs! •

Vad kostar boken?

Det händer att den uppgift om bokpriset som Läkartidningen uppger i recensioner inte stämmer med det pris bokhandeln begär.

Vi har successivt övergått till att ange priset i utgivarlandets valuta, eftersom många faktorer gör att ett omräknat pris lätt blir missvisande. Valutakursen kan variera, bokhandelns omkostnader likaså.

Vi vill ge våra läsare rådet att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.